

DAMON YOUNG

In bed *met*
een filosoof

Denken over seks

‘Damon Young weet
als geen ander filosofen
en schrijvers tot leven
te wekken.’ – *De Morgen*

In bed met een filosoof

Andere boeken van Damon Young bij Uitgeverij Ten Have

Filosoferen in de tuin

Afgeleid; Filosofie voor een vrijer leven

Filosoferen over beweging en sport

De goede lezer; Filosoferen over literatuur

DAMON YOUNG

In bed met een filosoof

Denken over seks

th ten have

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *On Getting Off*

© Damon Young, 2020

© Nederlandse vertaling: Uitgeverij Ten Have, 2021

Postbus 13288

3507 LG Utrecht

www.uitgeverijtenhave.nl

Vertaald uit het Engels door Karl van Klaveren en Indra Nathoe

Omslag Roald Triebels

Binnenwerk Zeno

ISBN 978 90 259 0729 7

ISBN e-book: 978 90 259 0730 3

NUR 730

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
veelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of
openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij Ten Have vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke
en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan.

Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom
gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet
tot bosvernietiging heeft geleid.

Inhoud

Het klaslokaal	7
Een waarschuwing	31
Het vulgaire, niet de Vulgaat	34
Clowns	37
Bubbels	59
Het geheim van Tiresias	75
Wurg me	89
Solomon Kanes demon	107
Het gezicht van naaktheid	129
Alleen met Enki	145
Fuckzilla	164
Solidariteit	178
Akiko's jongens	197
Prins en dame	219
Genereuze promiscuïteit	238
Dankwoord	279

‘... “alles verklaren met seks” lijkt een soort intuïtieve
vanzelfsprekendheid te hebben, alsof we precies weten
wat seks is.’

– IRIS MURDOCH

Metaphysics as a Guide to Morals

‘Hoeveel dingen zijn er wel niet mogelijk in het immense
universum van hemel en aarde!’

– PU SONGLING

‘De overspelige hond’

Het klaslokaal

Over de plotselinge vreemdheid van seks

Ik zal beginnen waar dit voor mij begon: bij de benen van A.

Het was eind jaren tachtig, in een verplaatsbaar klaslokaal. Zwarte aluminium kozijnen, gelamineerde tafels met afgeronde hoeken, een wankel donkergroen schoolbord. Zomerse benauwdheid. Waarschijnlijk voerde de docent – bril met dik montuur, hoog opgetrokken broek met riem, eeuwige grijns – het woord. Misschien ook niet. De les deed er niet toe.

Ik keek naar een klasgenoot.

A had haar benen op tafel en wiegde heen en weer. Het was betoverend. Of beter gezegd: ik was betoverd.

Ik had eerder benen gezien – net als buiken, ruggen en bovenlichamen. In de eerste klas van de lagere school had een medeleerling zelfs haar onderbroek naar beneden getrokken. Ik had hetzelfde gedaan. Maar het was hilarisch, niet prikkelend. Als jong kind was een lichaam wel grappig, maar meestal sloeg je er geen acht op, laat staan dat je het opwindend vond.

A's benen, ze waren opeens duidelijk zichtbaar voor mij – maar volstrekt niet grappig. Ze voelden als een uitnodiging. Dat waren ze natuurlijk niet. A had geen benul van mijn bestaan. En later realiseerde ik me mijn eigen onbenul, terloops een ander mens omvormend tot een object voor mijn plezier. Maar eerlijkheid is hier belangrijk: het *voelde* alsof haar huid er voor mij was; het was een aanbod.

Een aanbod van wat? Er waren nog niet eens vage fan-

tasieën. En ondanks de illusie dat ik uitgenodigd werd, stond er geen adres op de envelop. Er was geen feestje om bij te wonen. Ik had een verlangen, maar niet naar iets concreets. Dit was puur verlangen. Het is lastig om het woord ‘verlangen’ voor een kind te gebruiken: het lijkt anachronistisch en te grof. Maar het woord doet recht aan mijn herinneringen. Ik was elf jaar en voelde een begin van opwinding; de knoppen van de lust.

Vervlochten en raadselachtig

Het was een vreemde gewaarwording. Het voelde vertrouwd, deze behoefte. Het maakte deel uit van een bekende wereld: iedereen hetzelfde uniform en accent, krijtstof en potloodlijpers. Ik was mezelf, zeker. Toch was het totaal nieuw: nieuw genoeg voor mij om het me te herinneren, decennia later. Door mijn jeugdigheid begreep ik er niets van. Ik verlangde naar lasagne en speelgoedrobots. Maar dat wilde ik eten, daar wilde ik mee spelen. Dat had een duidelijk nut. A diende nergens *voor*. Ze was er eenvoudig: iemand naar wie ik moest kijken, want het loutere bestaan van haar kuiten en dijen gaf me buikpijn. Een aangepaste buikpijn.

Dit ‘moeten kijken’ was ook raar: ik voelde me gedwongen om te staren. Deze drang voelde heel intiem, alsof niemand anders dit zou voelen of kon voelen. Dat is mijn herinnering – of in elk geval mijn herinnering aan herinneringen. Ze hebben een eerstepersoonskarakter; een sfeer van eigenheid. En toch kwam die drang niet helemaal van mezelf. Het voelde automatisch: als een noodzaak om te voelen, of zelfs te doen. Kortom, het was niet echt mijn opwinding. Het voelde als de hand van een vreemde die de achterkant van mijn hoofd aanraakte. Kijk, hij gaf me een duwtje. *Kijk*.

Het gevolg was dat ik niet langer echt Damon was.

Voor het eerst voelde het alsof ik op gespannen voet stond met mezelf. Geen enkele andere oerbehoefte in mij had eerder dit effect gehad. Misschien omdat ze in de kindertijd ontstonden en al snel deel uitmaakten van mijn zich ontwikkelende psyche. Als schoolkind had ik me nooit ontdaan of ongemakkelijk gevoeld door honger, dorst of de drang om naar het toilet te gaan. Maar dit? Het was alsof er iemand was binnengedrongen in mij, en die vreemdeling deed alsof hij thuis was – *alsof* hij mij was.

Wat was er veranderd? A was hetzelfde gebleven, met diezelfde brave manier van doen. Ik was degene die veranderd was: door dat vreemde verlangen dat in mij opkwam. Toch voelde het ook alsof de wereld anders was; alsof haar oppervlak een nieuwe glans had gekregen. A's benen waren plotseling heel bekoorlijk. Dat charisma verspreidde zich over heel haar persoonlijkheid, waardoor ze iemand werd die ik wilde leren kennen. (Wat nooit is gebeurd. De behoefte was genoeg.) Het had een merkwaardige lichamelijkeheid. Ik had niet alleen het gevoel dat A sexy was – ze *was* sexy. Deze nieuwe realiteit viel niet te ontkennen. Anders gezegd, mijn lust maakte nu deel uit van het universum. Het was net zo goed een feit als de geur van de worstenbroodjes in de kantine of de sigaretten van de leraar.

Naast dit feit was er een gebrek. Terwijl ik haar aangapte in de klas voelde ik dat ik iets miste. Ik was eenvoudig niet genoeg in mijn eentje. Ik had A nodig. Of, even later, haar vriendin B. Of mijn buurvrouw C. Of hem, of haar, of hen, of... Deze behoefte offerde het heden op het altaar van de toekomst, hoewel meer in fantasie dan in werkelijkheid. Het leidde me heel sterk af. Het was het begin van een levenslang tekort. Niet omdat ik een romantische verbintenis nodig had, een eeuwige vereniging van zielen. Dit tekort was erotisch en niemand kon eraan voldoen. Terugkijkend betwijfel ik of er ooit aan kan worden voldaan. Voor mij is verlangen rusteloos en schijnbaar ein-

deloos. Wat verandert is de kracht ervan, niet de logica. Het is veelal dwaas.

Als kind was ik gewaarschuwd voor de pubertijd: de grinnikende waarschuwingen, de medische verklaringen. Het portret dat men tekende was voornamelijk fysiologisch, vol haar, puistjes en zwellingen. Het was allemaal waar en soms ook gênant. Maar niemand begon over het existentiële trauma van de seksualiteit; de manier waarop de kosmos en ik uiteen leken te worden gereten. Het was vertrouwd, maar schokkend; van mij, maar ook vreemd; in mij, maar ook ‘daarbuiten’; het beloofde ultieme voldoening, maar bood weinig meer dan verlangen.

Ik besepte ook – na verloop van tijd, tot mijn schaamte – mijn ontkenning van A’s integriteit; de manier waarop ze in mijn hoofd veranderde in benen, en pas veel en veel later in een persoon – of helemaal niet. Zij, maar ook talloze anderen. Ik was een wat vreemd kind, nieuwsgierig naar het karakter van andere mensen. Ik deed mijn best om ze te begrijpen en doe dat nog steeds. Maar bij A gaf ik het op – en met plezier. Mijn verlangen naar haar was veel groter dan mijn verlangen om haar te leren kennen. Simpel gezegd: ik werd in dat klaslokaal een objectieverder die een subject veranderde in een ding voor mijn gerief.

Veel later ervoer ik de dubbelheid van die blik: mijn geliefde als niet meer dan een ding voor mij, en ik voor haar – maar niettemin allebei vol zelfstandig karakter. Ik leerde de ‘tedere vernederingen’ van het neuken kennen, zoals Frank Herbert het in *Dune* verwoordde.

In dit alles was seks een uitnodiging tot filosofie. Sinds het begin van het denken is de mensheid uitgedaagd en geprovoceerd door tegenstrijdigheden. Door de plotse linge observatie dat de dingen niet zijn wat ze lijken; dat oude gewoonten broos en betrekkelijk zijn; dat taal en praktische kennis vaak op gespannen voet staan; dat het oplossen van problemen veelal tot nieuwe problemen leidt – kortom, dat het universum niet alleen een kwestie is van

het gezond verstand gebruiken: dat spoorde aan tot denken, waarbij elke generatie nieuwe vragen toevoegt aan de antwoorden. Wijzen, eggheads, luizen in de pels – ze werden allemaal geconfronteerd met een kosmos vol gaten, plooiën en scheuren.

Zoals de Franse filosoof Maurice Merleau-Ponty opmerkte, is intimiteit precies zo'n soort ervaring. Niet omdat ze heilige openbaringen of biologische zekerheden verschaft, maar omdat de gevoelens en waarnemingen die ermee gepaard gaan zo dubbelzinnig zijn. Ze verzetten zich tegen een gemakkelijke indeling in lichaam of geest, jij of ik, binnen of buiten, feit of waarde, enzovoort. 'We weten nooit of de krachten die ons bewegen [van het lichaam] zijn of van ons,' merkte Merleau-Ponty op in *La phénoménologie de la perception*, of dat de conclusie moet zijn 'dat ze nooit helemaal van zichzelf of van ons zijn'. Neuken, of willen neuken, of plotseling een eerste prikkel of neiging voelen die dat verlangen wekt? Dat is het ervaren van onze fundamentele menselijke dubbelzinnigheid.

Het bestaan is vervlochten en raadselachtig, en seks onderstreept dat – soms prachtig, soms op groteske wijze.

Alles komt in drieën

Wat bedoel ik met 'seks'? In navolging van de filosoof Irving Singer beschouw ik seks als 'libido', 'eros' en 'romantiek'. Elk daarvan is een soort basisbehoefte – en geen ervan is fundamenteeler dan de ander.

Bij het libidinale gaat het om spuiten, klaarkomen – *getting your rocks off* (zoals dat zo mooi in het Engels wordt genoemd). Singer beschrijft het libido als 'een in zekere mate automatische trigger voor het genereren van gedrags- en fysiologische processen die verband houden met de voortplanting'. Het hoeft niet noodzakelijk te gaan om

kinderen maken, maar het betreft fundamentele biologische driften, reflexen en cycli. Ondanks al onze psychologische en sociale subtiliteiten is dit bij homo sapiens het equivalent van bronstigheid. Het betreft het soort opwindend dat wordt geprezen in *Lady Chatterley's Lover* van DH Lawrence ('Kort en hevig nam hij haar, kort en hevig en genoegzaam, als een dier') en dat wordt geparodieerd in Philip Roths *Portnoy's Complaint* ('Toen ik vijftien was nam ik het uit mijn broek en trok me af in bus 107').

Het erotische is de esthetische vreugde die we aan anderen beleven, en die ik beleefde aan A's benen. Singer noemt het erotische 'de affectieve lijm die ons verbindt met andere mensen, dingen of idealen – en onszelf'. Het is de manier waarop Sofia in Deborah Levy's *Hot Milk* geniet van haar nieuwe geliefde Ingrid: 'Ik hou van ... de manier waarop ze haar rijk gedecoreerde riem afdoet ... waarop haar blote voeten bedekt zijn met rood stof ... waarop ze mijn naam in het Engels zegt.' Belangrijk is, zoals Levy's Sofia suggereert, dat eros niet visueel hoeft te zijn. Het kan het voelen van kippenvel zijn op iemands dij, de manier waarop iemand loopt, het schrapen van iemands stem. De roman *Black Leopard, Red Wolf* van Marlon James zit vol geuren, waaronder de onopvallende geur van een man: 'Een geur die zich verbergt onder de armen, tussen de benen, tussen de billen, die je ruikt als je dichtbij genoeg komt om het met de lippen aan te raken.'

Ook eros hoeft niet libidinaal te zijn. Zoals de feministische auteur Shulamith Firestone opmerkte in *The Dialectic of Sex*, kunnen we erotisch reageren op allerlei mensen – van geliefden tot vrienden – en op allerlei manieren. Het kan een genitale zwelling zijn, maar ook een 'vonkje', zoals ze het noemt, dat 'het hele spectrum van ons leven' in vuur en vlam zet. Om die reden reageren we ook op allerlei manieren erotisch op andere objecten dan mensen. In *Watermark* schreef de in Rusland geboren dichter Joseph Brodsky over de sensatie van een gondeltocht in Venetië:

‘De geruisloze en spoorloze gang van het sierlijke lichaam op het water – zoals je handpalm over de gladde huid van je geliefde glijdt.’ Zelfs zonder de vergelijking van Brodsky is dit klassieke eros.

Bij het romantische gaat het om erkenning: een ander mens wiens bestaan belangrijk voor mij is en voor wie ik belangrijk ben. Dat is waar ik naar streef met Ruth, mijn vrouw. Het gaat niet om een hoogverheven metafysische eenwording; de vermenging van twee mensen onder de maalsteen van Venus. Nee, om het behoud van tweehed gaat het: de toewijding van geliefden aan elkaars uniekheid. In Jeanette Wintersons *Oranges Are Not the Only Fruit* houdt Jeanette van Katy vanwege haar onbeschaamde maar oprechte hartstocht. Ze naaien er vrolijk op los, waarna Katy Jeanette op de preekstoel ziet. Het is geen eeuwige liefde of een orthodox huwelijk, maar het is authentiek en goed en het heeft te maken met twee heel specifieke vrouwen in zeer specifieke omstandigheden. Denk ook aan de anonieme, fictieve minnares in het gedicht van Alice Tarbuck ‘Mary Godwin Shelley’s Second Wife’. Ze likt Mary terwijl ze feministische principes verkondigt; ze zorgt voor haar partner bij verlies en verraad; ze moedigt vertrouwen aan en laat haar lachen. Ze ‘snijdt de twijfel weg / en trekt haar kleren uit als een zakmes, / met geopend lemmet’. Dit is vleeselijk plezier, ja – en terecht. Toch zijn het ook twee wezens die gericht zijn op elkaar. In de romantiek ‘worden we gedreven naar personen’, schrijft Singer, ‘die belangrijk voor ons zijn als de bijzonderheden waarvoor we ze houden.’ Dit betekent niet dat we onze liefjes voor altijd moeten liefhebben, of dat liefde gelijkstaat aan monogamie. Het betekent niet dat we maar van één mens mogen houden in plaats van twee of meer. Nee, het betekent gewoon dat we geven om deze persoon, *als* die persoon – en niet als een vleiende karikatuur, als decoratie of amusement. Onze romance kan serieel of gelijktijdig zijn, voor een leven of voor een zomer.

‘Nadenken over seks geeft plezier, want denken is iets wat lichamen doen – en lichamen zijn gemaakt van gevoelige en ontvankelijke materie. Er is geen buitenaardse ideeënwereld: we denken met hetzelfde lijf als waarmee we kezen.’

Waarom vinden we het zo moeilijk om te praten over seks? We denken er de hele dag aan, maar zeggen wat het precies is kunnen zelfs de grootste filosofen niet. De Australische filosoof Damon Young doet daarom iets unieks en moedigs: door openhartig te schrijven over zijn eigen seksuele ervaringen laat hij zien wat we kunnen leren over het leven. Onderwerpen die daarbij aan de orde komen zijn: verlangen, genot, masturbatie, sm, porno en nog veel meer.

Damon Young (1975) schrijft fictie en non-fictie, en is een internationaal bekend publieksfilosoof. Hij is medeoprichter van de School of Life in Melbourne.

www.uitgeverijtenhave.nl

ten have